

nebo proto, že *ž* před *k* ve výslovnosti zní trochu tvrději. Také ve slovech *sladký*, *kluzký* vyslovují se zvuky (die Schalle) *s* a *k* trochu tvrději a přece se píše podle etymologie *sladký* a *kluzký* a ne *slatký*, *kluský*; ovšem lze měkkou hlásku (Laut) *ž* před *k* těžce vysloviti, avšak dobře vycvičený český jazyk může tak dobře vysloviti *Žižka* jako *nůžky*, *zápražka*, *knížka*, *vižka* a více jiných slov, v nichž stojí *ž* před *k*.“

Výklad Dobrovského neměl úspěchu, neboť nepodával důvodu, proč by byl slavný *Jan Žižka z Trocnova* zván Paličem a proč by byla čeština pro ten pojem utvořila nové slovo, když měla pro něj stará slova *palič* a *žhář*, *žžáhač*. A uvažme i psychologický důvod, proč nebyla přijata tato etymologie Dobrovského. V tu chvíli právě Pelcel rehabilitoval, ať tak říme, *Žižku*: umožňoval, řekněme, i katolickým kněžím, aby ho mohli mít v úctě, a těch přece bylo mezi buditeli tolik! Právě Pelcel v uvedeném již „Vorberichtu“, jak upozornil na to Hanuš na str. 49: „... nesměl by Čech býti hrdým na rekovství svého *Žižky* nebo Prokopa? Ovšem byli to neblázi husité, ale věřili přece v Krista, ctili jeho svatou matku a sv. Václava; ba *Žižka* dával si denně v táboře čísti mši; mají tudíž v tom přednost před pohanskými hrdinami, jejichž činy bez ohledu na jejich pohanství vynášeny jsou až do nebes.“

Dobrovského etymologie zapadla tak dokonale, že r. 1911 nikdo neodporoval Frintovi, když tvrdil, že on první uvádí jméno *Žižka* ve vztah s kořenem *žeg*. Avšak ono místo na str. 242: „die Endsilbe *-ka* ist die Form eines Nennwortes, so wie in den Wörtern *Wladika*, *Wozka* und andern,“ ukazuje, jak Dobrovský znal ducha jazyka českého a jak bystře usuzoval; praví tu prostými slovy a formou dnes ne dost přesnou — podle tehdejšího stavu české filologie, již teprve on založil — totéž, co o 132 let později Frinta nevyčetil, ač se mohl poučiti z vědecké mluvnice české, a co bystře formuloval Lang, že se totiž příponou *-ka* tvoří nomina agentium, t. j. jména osob jednajících, a že by tedy slovo *Žižka*, kdyby bylo vůbec ve spojení s kořenem *žeg-*, musilo značiti paliče, nikoliv jednookého (komu bylo oko vyžehnuto), jak vykládá Frinta.

4.

Všimněme si práce M. Millauera „Diplomatisch-historische Aufsätze über *Johann Žižka von Trocnow*“ z r. 1824. Palacký napsal o ní polovarovně, polopochvalně (viz pozn. 379 k třetímu dílu Dějin, 4. vydání, otištěnou v 4. díle 4. vydání na str. 317): „Zprávy o *Žižkovi*, podané od Max. Millauera v knize Diplomatisch-historische Aufsätze atd., jsou

sice velmi nedostatečné, ale větším dílem z dobrých pramenů vzaté, takže vyjma některé maličkosti lze jest se na ně bezpečiti.“ Millauerova kniha začíná takto: „Ač Čechy na svého *Jana Žižku z Trocnova* a jeho ničící činnost mohou vzpomínati pořád jen v hlubokém zármutku, zůstává on přece v dějinách vlasti napříště mužem nezapomenutelným.“ Tomuto úvodu se nepodivíme, uvážíme-li, že to psal katolický kněz, doktor bohosloví a profesor pastorální theologie. Práce jeho o 64 str. 8^v má devět kapitol a čtyři listinné přílohy. V předmluvě konstatuje, které listiny dosud (do r. 1824) o *Žižkovi* byly známy. První kapitola mluví o *Žižkových* jménech, druhá o jeho stáří, třetí o jeho znacích (1. rodném, 2. válečném), čtvrtá o jeho chování před vypuknutím husitských nepokojů, pátá o jeho rodné krajině, šestá o jeho kajícím manifestu, sedmá o dni jeho úmrtí, osmá o jeho palcátu, devátá o jeho obrazech.

Z první kapitoly („Seine Nahmen“) se dovídáme, že mínění, jako by jméno *Žižka* znamenalo jednookého, vniklo i za hranice (do spisu G. B. von Schirach, Biographien der Deutschen, 3. díl, Vídeň 1788). „Že však jméno *Žižka* bylo jen jméno rodové čili rodinné, dokázal důkladně už Pelcel (Gesch. der Böhmen 1782, 1. díl, str. 315), neboť *Jan Žižka* měl toto jméno už na listině z r. 1378, tedy dávno před tím, než oslepl na jedno oko. Druhý dosud neznámý důkaz pro to záleží v tom, že několik osob, žijících v Čechách v téže době jako husitský vojevůdce, ale s ním nijak nespřízněných, mělo totéž jméno *Žižka*, avšak bez přídavku z Trocnova.“

V tomto poznání je veliký pokrok Millauerův proti dotavadním výkladům. Millauer uvádí m. j. dva *Žižky*: *Jana Žižku*, sládká z Budějovic, ježž zná z listiny z r. 1402, a *Jana Žižku* z Nového Města pražského z r. 1443.

Co dále M. uvádí, v tom ho sledovati nebudeme; připomeneme jen, že soudí, že se *Žižka* narodil r. 1354 a že ví, že i v novější době žijí šlechtické rodiny téhož jména (bez příbuzenství se *Žižkou*).

5.

Palacký v Popise na str. 68 zařadil jméno *Žižka* mezi jména osobní. Jungmann ve Slovníku praví, že se jméno *Žižka* v XIV. století častěji vyskytuje, jinak však ho nevykládá. Při tom zůstalo na dlouhá léta, avšak přece se, tušíme, cítila potřeba jméno *Žižka* vyložití.

A tu Václav Hanka r. 1854 v článku „Nové objasnění několika zastaralých jmen“ (Časopis Českého Musea 1854, str. 269) se pokusil